

nimivimi dodatki, kot je na primer Ptujška gora) pripela na Haloško planinsko pot in ji sledi do Podgorcev, od koder, prav tako v dogovoru s planinci PD Ormož, vodi do Jeruzalema po Ormoški planinski poti. Skrb za ureditev pešpoti od Jeruzalema do Hodoša so prevzeli planinci iz PD Matica in PD Mura iz Murske Sobote. Pešpot E7 vijuga deloma po že markirani Pomurski poti, nekaj odsekov pa je markiranih povsem na novo. Na tistih delih poti, kjer se je E7 pridružila že obstoječim planinskim potem, sta popotniški markaciji (rdeči krog z rumeno piko in enako obarvana trikotna rumena puščica) dodani Knafelječevim, celoten podaljšek pešpoti z informacijami o možnostih prehrane, prenočevanja, prometnih povezav in drugimi zanimivostmi je opisan v popotni knjižici, žigi so na dvanajstih novih kontrolnih točkah, podaljšani del evropske pešpoti E7 po čudovitem svetu Obsotelja, Haloz, delu Slovenskih gor in Pomurja pa je mogoče prehoditi v osmih do desetih dnevih zmerne hoje.

Podaljšani del E7-SLO, odslej v celoti imenovan Od Soče do Mure, je bil zares slovesno predan popotnikom v soboto, 14. oktobra 1995, pri planinski koči Encijan nad Olimjcem. Po zaslugi turističnih delavcev in pevskega zbora Zdravilišča Atomske Toplice ter članov planinskega in turističnega društva iz Podčetrka, župana občine Podčetrtek ter ravnatelj in šolarjev iz obeh občinskih osnovnih šol (Podčetrka in Bistrice ob Sotli), ki so hojo po delu E7 ta dan vključili v svoj športni šolski program, je otvoritev pešpoti, združena z obležitvijo 20. obletnice evropskega popotništva v Sloveniji in s 13. mednarodnim srečanjem popotnikov (udeležili so se ga popotniki iz Avstrije in Hrvaške), izzvenela nadvse prisrčno, podeljena so bila priznanja

za doslej prehojena slovenska dela E6 in E7, in bila je pesem in zvoki harmonike in zelo dober golaž s pečeni kostanji, in bili so ravno prav dolgi in prikupni nagovori (predsednika PD Podčetrtek **Vlada Hrovatiča**, predsednika TD Podčetrtek **Marijana Šviglina**, župana občine Podčetrtek **Marjana Drogenika**, mag. **Franca Perka**, predsednika Zveze gozdarskih društev Slovenije, podpredsednice Planinske zveze Slovenije **Nuše Romih** in načelnika Komisije za evropske pešpoti **Zorana Naprudnika**) in bila je rdeče-rumena pentlja, ki sta jo razvezala **Marijan Šviglin** in **Danica Zorko**.

SREČNO, POPOTNIKI!

Slovensko popotništvo ne bo umrlo kljub kadrovski in finančni krizi, v kateri se je znašla Komisija, dokler bo toliko prijaznih posameznikov s toliko različnih področij sodelovalo kot ena družina. Popotniške težave zadnjih nekaj let so kot vsakršne, pridejo in odidejo, dejavnost ima svoje vzpone in padce, nekateri ljudje se za kaj hitro navdušijo in nato pustijo in gredo drugim interesom naproti. Popotniška kriza je povezana predvsem s krizo slovenskega gozdarstva in s tem krizo gozdarjev, ki so idejo popotništva presadili na slovenska tla in je bila skrb za vzdrževanje obeh pešpoti vsa leta pretežno v njihovi domeni. Otvoritve podaljšanja E7-SLO so se udeležili v velikem številu kot člani Zveze gozdarskih društev, kot zaposleni na Zavodu za gozdove Slovenije in kot posamezniki in dejali, da se popotništvu ne kanijo odpovedati.

Srečno, popotniki, na vseh pešpoteh križem kražem po Sloveniji, in hvala vsem, ki ste pomagali pešpoti načrtovati, urediti in jih pomagati negovati!

INTERVJU PLANINSKEGA VESTNIKA: JANEZ BROJAN STAREJŠI

MOŽ, KI JE BIL 533-KRAT NA TRIGLAVU

MARJAN RAZTRESEN

Še vedno je živahen in še vedno je hiter v mislih in gibih, čeprav bo 16. julija prihodnje leto star že 90 let: na ta dan leta 1906 se je v hiši številka 3 v Mojstrani, »v čisto prvi hiši na desni strani, ko prideš v vas«, v družini, ki je imela pozneje dvanajst otrok, rodil **Janez Brojan**, najstarejši med sedmimi brati in starejši od vseh svojih petih sester.

Njegov življenjepiš bi pravzaprav lahko strnili v nekaj stavkov: po končanem osnovnem šolanju se je zaposlil najprej v lesni industriji, na žagi, kjer je delal šest let, potem je tri leta delal v mojstranski cementarni, dokler je še obratovala, zatem se je največ časa preživljal z delom v jeseniški Železarni, ker je bil skoraj sedem let, od leta 1931 do 1937, brezposeln, se je tedaj preživljal izključno z delom, ki so mu ga ponujale gore, z nošnjo tovorov v planinske kočice in potem z vodenjem turistov tako po planinskih poteh kot po plezalnih smereh. Leta 1939 se je poročil z več kot šest let mlajšo Ljubljancan-472

Še pred nekaj leti čisto v svojem elementu

ko **Anico Hrastnik**, v zakonu sta se jima rodila hči in sin Janez.

V tem navidez dolgočasnem življenjepišu, kjer je bilo vse eno samo delo, je vendarle toliko svetlih podrobnosti, toliko velikih predvsem gornjskih dejanj, da jih je treba obuditi pred pozabo.

Od vseh dvanajstih Brojanovih otrok so edinole Janeza navduševale gore, ki so se okroginokrog dvigale nad domačimi dolinami; hribovi so ga preprosto veselili, odkar se jih zaveda.

BOS NA VRHU GORE

»Imeli smo kozo,« nam je te dni v Mojstrani pripovedoval Janez Brojan, »ki sem jo moral pasti tukaj zgoraj nad vasjo in sem z njo prelezal marsikatero strmino. Ko sem končaval šolo, je celotna vas že imela svojega kozarja, ki je poleti vse vaške koze in ovce pasel tam nad Peričnikom, kdor pa je imel v tem tropu svoje živali, je moral en dan poslati k pastirju svojega človeka, da mu je pomagal. Ko je vrsta prišla na našo hišo, sem šel jaz kot najstarejši od otrok, pastir **Košir**, starejši možakar, ki je veliko hodil po hribih, ko je bil še mlad, pa mi je o teh svojih pohodih pripovedoval tako zanimivo, da sem ga poslušal z odprtimi usti. Prvi je bil, ki me je navdušil za gore. Nekoliko pozneje, ko sem bil že samostojnejši, čeprav sem bil star le malo nad deset let, sem kar precej hodil s starim **Jakeljnom**, ki je imel poleti svoje trope, najpogosteje ovac, na Macesnovec in Požgani Mlinarici nad Kotom. Pogosto me je prosil, naj njegovim ovcam nesem sol tja gor, ko sem tako pogumen in se ne bojim strmin. Ko sem te gore spoznal čisto od blizu, so me še bolj zasvojile.«

Pri svojih trinajstih letih je tako nekega lepega, sončnega poletnega dne spet nesel ovcam sol na Macesnovec in ko je to delo opravil, je daleč na planinski poti videl dva možaka, ki sta jo počasi mahala iz Kota navzgor. Pomislil je, da gresta nemara na Triglav in ker si ni predstavljal, kako daleč bi lahko bilo do vrha, se je odločil — pri svojih trinajstih letih! — da bo šel za njima in ju prosil, naj ga vzameta s seboj.

»Imel sem krive cokle,« se zdaj spominja Janez Brojan, »bil sem brez nogavic in brez vsake druge opreme. Nekje pod Staničevo kočo sem ju dohitel in ko sta me začela spraševati, od kod sem, kako sem prišel sem gor in kam sem namenjen, sem jima vse po pravici povedal: da bi predvsem rad šel z njima na vrh Triglava, ker je to moja velika in srčna želja. Vzela sta me s seboj do Kredarice, tam pa je eden od njiju, starejši gospod, odločno dejal, da moram zdaj iti nazaj, ker je pot zelo nevarna in da takšne skale nisem primerno opremljen. Navidez sem se sprjaznil s tem in ju vendarle vprašal, kje sploh pelje pot proti vrhu. Pokazala sta mi jo in jo opisala, potem pa se poslovila in šla v kočo na pijačo. Brž ko sta za seboj zaprla vrata, sem se podvzval navzdol na ledenik in potem tja gor, kjer je zdaj tista velika markacija. Tam sem snel cokle in si jih zataknil za srajco ter bos šel naprej in do vrha, potem pa spet bos nazaj dol do Kredarice, kjer sem si nataknil cokle in z njimi šel do doline ter okoli devetih zvečer, že v mraku, prišel domov, ne da bi ves dan karkoli jedel ali pil, opremljen pa sem bil tako, kot sem povedal.«

Najprej je skrbelo tista dva gospoda, ko so jima povedali, da je Janezek ne glede na njuno svarilo odšel proti vrhu. Doma pa je bil alarm, saj je v hišo navadno prihajal prej. »Vprašali so me, kje sem bil, in ko sem po

Leta 1937 na vrhu La Meije (3978 m) — v sredini je Janez Brojan

pravici povedal, so me za kazen brez večerje nagnali spat.«

Od tistega leta 1919 dalje je šel prav vsako poletje na vrh Triglava, v začetku vsako leto enkrat, potem vedno pogosteje, tista leta, ko se je ukvarjal z gorskim vodništvom, pa vsako poletje kar precejkrat in poleg tega še pozimi.

PRVA REŠEVALNA AKCIJA

Tista leta, ko ni bilo ne žičnic in ne helikopterjev, meščani pa so kar hodili v gore okoli Triglava, je bilo včasih precejšnje povpraševanje po nosačih in potem tudi po gorskih vodnikih. Leta 1923 je Janez Brojan postal član Slovenskega planinskega društva, leta 1927 se je odločil opravljati izpit za gorskega vodnika, da bi klientom po vseh predpisih in tarifah lahko zaračunal toliko, kolikor je po objektivnih merilih gorskim vodnikom pripadalo. Toda še preden je postal izprašan gorski vodnik, je po sili razmer postal gorski reševalec, s tem delom pa se je pozneje še pogosto ukvarjal.

»Konec avgusta leta 1927 sem bil prijavljen, da v Ljubljani skupaj z drugimi opravljam državni izpit za gorskega vodnika,« pravi Janez Brojan, »12. avgusta istega leta pa sem se opoldne vračal s Kredarice, kamor sem nesel tovor. Ko sem prišel do majhnega brega, kjer se pot začne spuščati, sem tik nad Pragom pod Begunjskim vrhom zaslišal nekakšen glas, kot bi nekdo stokal. Stopil sem s poti prek majhne grape, kakšne tri metre globoke, med skale in trideset metrov daleč, in tam zagledal neko frajlo, staro približno 19 let, Ljubljankanko, ki je slonela med skalami. Vprašal sem jo, kaj ji je, in odgovorila je, da si je verjetno zlomila nogo. Šel sem dol k njej in videl, da si jo je res, stopil malo stran na križpotje in tam našel nekaj deščic, s seboj sem imel povoj, za silo sem ji oskrbel poškodbo, kar sem znal še od Sokolov in od vaj za vodniški tečaj...«

Medtem je premišljeval, kako bi jo spravil v dolino, in se spomnil, da je ta dan v Staničevo kočo nesel tovor njegov prijatelj **Jože Jakelj**, »ki je zelo pogosto nosil v to kočo, znan pa je bil med drugim po tem, da je na Kredarico sam nesel 96 kil težko peč. S tem tovorom je tja gor hodil le pet ali šest ur, skoraj nič več kot običajno. Čez Kot smo takrat s tovorom navadno hodili štiri do pet ur, čez Krmo pa kakšno uro več. Dirkal sem torej k

Kmalu po vojni na vrhu Montaža (2774 m) — Brojan sedi čisto spredaj

Staničevi koči, ker sem se bal, da ne bo prej odšel v dolino, ga še našel v koči, mu povedal, da je nad Pragom ponesrečenka in da razen naju ni nikogar, ki bi ji pomagal v dolino, odveč pa bi bilo hoditi dol po reševalce in po pomoč — in če se strinja, bi jo sama spravila v dolino. Takoj je bil za to, izpred kočice sva vzela navadna velika lesena nosila, šla po dekle, jo nesla k Staničevi koči in potem dol v Kot, kamor je ponjo prišel voz.«

DVAKRAT DNEVNO S TOVOROM NA GORI

Janez Brojan je takrat v glavnem nosil v najbližje triglavske planinske kočice in nekajkrat tudi že vodil turiste, ki si sami niso upali proti Triglavu ali tja gor niso poznali poti. Vendar jim kot nosač ni mogel zaračunati normalne vodniške tarife, zato je bilo kar nujno potrebno opraviti državni vodniški izpit. Tako prej kot pozneje je nosil in vodil največ po Triglavskem pogorju, pa tudi čez v Kranjsko Goro in Planico, kamor so ljudje pač hoteli, tudi na ono stran Bohinja, potem ko so se vrnili s Triglava.

Ali je bilo mogoče živeti od tega dela? »Moralo smo,« pravi Janez Brojan. »Od nošnje sem takrat zaslužil po štiri dinarje za kilo, po opravljenem izpitu sem računal po tarifi dnevno vodenje 120 dinarjev brez hrane ali sto dinarjev s hrano, če pa sem klientu nosil še nahrbtnik, sem dodatno zaslužil dnevno 80 dinarjev.«

Kogar je takšno delo zanimalo in kdor ga je zmožel, se ga je kar oprijel. »Ko so leta 1927, 1928 popravljali Staničevo kočico, ko so na Rjavino delali novo pot in ko so jo delali tudi na Vrbanovo špičo, sem živel samo od nošnje. Še tako je bilo: ker je bil v tovarni bolj slab zaslužek, trije pa smo se menjavali v treh izmenah, smo se dogovorili, da sta onadva delala vsak po 12 ur, jaz pa sem šel za 14 dni nosit. Sprašujete, če se je to splačalo? Seveda se je! En dan sem nesel enkrat, naslednji dan dvakrat od konca Kota do Staničeve kočice, povprečno pa sem v enem tovoru nesel 45 do 55 kil.«

Pozimi in predvsem spomladi, ko je bilo pod Triglavom in okoli triglavske planinske kočice precej smučarskih tečajev, so bile tarife za nošnjo spet drugačne, seveda višje. »Od konca februarja do aprila je skoraj vsak dan prišel v Mojstrano kdo, ki je potreboval nosača,« pravi naš sogovornik. »Pogosto sem ta čas že ob petih

zjutraj šel od doma in prišel do konca Krme, ko se je šele začelo daniti, ob enih, pol dveh popoldne sem bil doma v Mojstrani, tam pa sem kar pogosto srečal Rabičevo Minco, ki me je čakala in me vprašala, ali ne bi hotel še enkrat nesti, ker je prišel še kdo, ki bi rad imel nahrbtnik čimprej na Kredarici ali v Staničevi koči. Če je bilo vreme primerno in če je bilo mogoče hoditi tudi ponoči, sem ob dveh, pol treh popoldne ponovno oprtal nahrbtnik in skupaj s klientom ob enajstih ponoči ali še pozneje prišel pod Triglav.«

STOKRAT ČEZ SEVERNO STENO

Najpogosteje je poleti vendarle vodil na vrh Triglava, po planinskih poteh ali po plezalnih smereh. Tako je nanoslo, da je bil lansko poletje petstotriinidesetič na vrhu najvišje slovenske gore. »Letos pa nisem bil, si nisem upal zaradi noge,« pravi. »Gor bi še šlo, gor bi si upal, navzdol pa mi nagaja koleno — tako je, kot da bi mi ga hotelo nazaj prelomiti; morda je kaj narobe z vezmi in me kar vrže nazaj.«

Slovensko smer v Severni triglavski steni je preplezal več kot stokrat, »čez sto partij sem peljal samo tam čez«, preplezal je kdovikokrat Srednjo nemško, Dolgo nemško, Prusikovo smer, »saj sem se sedem let preživljal samo s tem. V enem letu sem bil tam gori čez 30-krat. Večkrat se je zgodilo, da sta me dve partiji nagovarjali, naj bi ju kar skupaj peljal čez Steno, pa sem jim vedno dejal, da to ne gre in da tega zaradi varnosti ne smem. Nekoč sem dvema skupinama rekel, da bi šel na vrh Stene najprej z eno, s tisto, s katero sem se bil najprej dogovoril, z vrha Stene bi šli oni sami po poti naprej do kočice, sam pa bi se čez Steno vrnil po drugo partijo in z njo šel po isti smeri do kočice. Do večera sem bil že z drugo partijo na vrhu Stene, potem ko sem Slovensko smer tako kar velikokrat preplezal

UIAA bo zasedala v Kranjski Gori

V Kranjski Gori bo od 1. do 4. oktobra 1997 zasedala generalna skupščina UIAA, Mednarodne zveze planinskih organizacij. Tako so se odločili delegati letošnje generalne skupščine v Capetownu v Južnoafriški republiki od 11. do 14. oktobra, na katerem je sodeloval tudi predsednik Planinske zveze Slovenije Andrej Brvar, ki je na jug Afrike odpotoval, da bi osebno podprl kandidaturu Slovenije.

Natančno na sredini letošnjega zasedanja, tretji dan, 12. oktobra, je bilo na dnevnem redu odločanje o gostiteljih generalne skupščine za prihodnja tri leta. Delegati so se odločili, da bo najvišji organ svetovne planinske organizacije prihodnje leto zasedal v Švici, leta 1997 v Sloveniji in leta 1998 v Maleziji.

UIAA je mednarodna zveza, ki združuje planinske in alpinistične zveze in klube iz 62 držav vsega sveta. Sprejeta kandidatura Planinske zveze Slovenije predstavlja nadaljnjo uveljavitev naše organizacije in s tem Slovenije v mednarodnem prostoru. Poleg rednih športnih uspehov alpinistov v svetovni areni se PZS vse bolj uveljavlja tudi organizacijsko. PZS je, na primer, med šestimi zvezami, ki so članice delovne skup-

trikrat v enem dnevu, nekajkrat pa sem na ta način šel dvakrat v enem dnevu gor tudi po Srednji nemški.«

Po takih poteh in smereh je hodil za denar, po drugačnih, precej težavnejših, napornejših in nevarnejših, za lastno zabavo in v prostem času. Vrhunec njegovega plezalskega življenja je bil leta 1937, ko je majhna slovenska odprava odšla v francosko Dauphinejo, kjer je bil Janez Brojan tudi na vrhu 3987 metrov visoke La Meije in 4130 metrov visokega Col des Ecrins. Svoj višinski rekord je dosegel na »strehu Evrope«: za njegov 68. rojstni dan ga je na vrh peljal njegov sin Janez in »v krasnem vremenu in vzponu brez vsakršnih težav je bilo to res lepo doživetje«. Plezal in hodil je še v avstrijskih Gesäuse, bil na Grossvenedigerju in na tamkajšnjih ledenikih, leta 1964 je bil na Durmitorju, »kamor smo potovali na obrazce za močno znižano voznino: iz Mojstrane v Ljubljano smo se peljali z avtobusom, iz Ljubljane v Beograd z brzim vlakom, od tod naprej pod Durmitor z letalom, nato dalje do morja z avtobusom, od tod do Reke z ladjo in domov spet z vlakom in avtobusom.« Pred nekaj leti pa je bil še na Visokem Atlasu v Maroku, na štiritisočaku Toubkalu, »kamor smo lepo prišli po snegu in ledu«.

VSE IZPOLNJENE GORNIŠKE ŽELJE

Ne spominja se, da bi bil v prav veliki nevarnosti, ko je plezal po stenah — ali pa se mu zdaj zdi skoraj vse razmeroma preprosto. »Nekoliko čudno je bilo leta 1939, 8. junija, ko sva z **Janezom Mrakom** plezala Dolgo nemško smer,« pravi po daljšem premišljevanju. »Za spodnji del do sredine, do možica, sva potrebovala dobre tričetrt ure, za pot od tu naprej do vrha in do izstopa na Kugyjevo polico pa sedem ur in pol, ker je bilo v steni toliko snega in ledu. Tam nama je nekajkrat res

nosti planinskih zvez alpskih držav (Nemčija, Avstrija, Švica, Liechtenstein, Italija, Slovenija), poleg tega pa je bila PZS letos deležna ekspertne pomoči iz skladov Evropske skupnosti za varstvo okolja.

Med drugim so bile na dnevnem redu letošnjega zasedanja UIAA notranje spremembe v organizaciji. Obstajajo težnje, da bi ukinili načelo »ena država en glas«. Z včlanjevanjem novih držav iz nekdanje Vzhodne Evrope in iz sedaj gorniško kar eksotičnih držav izgubljajo prevlado v odločanju predvsem evropske planinske zveze, ki so pred skoraj 60 leti ustanovile UIAA. Poleg tega sedaj komaj devet odstotkov članic, med katerimi je tudi Slovenija, prispeva kar 57 odstotkov članarine. — Kar zadeva svetovne razsežnosti svetovne planinske organizacije, bodo temeljile na racionalnem kontinentalnem povezovanju.

Za obiskovalce gorá bo zanimivo, da je letošnja skupščina UIAA sprejela priporočila svoje medicinske komisije o prehrani v gorah. Priporočila bodo v kratkem prevedena in dostopna tudi v slovenščini.

Velik del razprav je bil posvečen vprašanju dostopnosti vrhov in varstvu gorskega okolja v predelih, kjer so zdaj cilji množice modernih gornikov in alpinistov, kot so

Janez Brojan je posebno ponosen na darilo svoje GRS na steni

šlo malo za nohte, posebno na gladki plošči, ko mi je zdrsnilo in sem se na srečo po dveh metrih obdržal in ustavil. Zoprn je bil tudi izstop, ko sva morala skozi kamin, kjer je tekla voda in sva morala kakšnih deset metrov skozi slap.«

Pravzaprav v vsem njegovem življenju ni bilo ene same gore, po steni ali na vrh katere bi si srčno želel priti, pa mu to ne bi bilo dano ali mu to ne bi uspelo. Na Himalajo, na primer, v tistih njegovih plezalskih časih v Sloveniji ni nihče niti pomislil. »Vse, kar sem se odločil prehoditi in preplezati, sem tudi naredil,« pravi, »niti doma, niti v tujih gorah pa nisem nikoli odstopil od smeri, ki sem se je lotil, ali se vrnil s sredine, ne da bi jo preplezal. Če smeri nisem dobro poznal, sem si jo poprej izpod stene dovolj dolgo ogledoval, da sem se odločil, kje naj se je lotimo, in vedno smo prišli skozi.«

Ob tem se je spomnil prvenstvenega plezanja Centralnega stebra Rogljice iz Krnice: »**Joža Čop** in **Miha Potočnik** sta me nekoč srečala in me nagovarjala, naj bi ga poskusila splezati midva z **Maksom Dimnikom**, s

Nepal, Kitajska, Indija, Pakistan, Čile, Peru itd. Nerazvite države se branijo vedno večjega obiska z omejitvami pristopov na vrhove in z višanjem pristopnih taks. V Nepalju se je, na primer, dovoljeno povzpeti le na 140 od več kot 1300 vrhov, visokih več kot 6000 metrov. Čilske oblasti zahtevajo od vsake odprave 850 ameriških dolarjev, na Alaski poberejo po 150 dolarjev za vzpon na McKinley. Letošnja generalna skupščina se je zavzela za odpravo prepovedi in za znižanje taks ter za to, naj bi takse namenili lokalnim in ne centralnim državnim oblastem.

Obremenitev okolja, ki ga seveda povzročajo tudi alpinistične in trekniške odprave, postaja za nerazvite države zares velik problem. Pakistanski predstavnik je v zelo ilustrativnem govoru povedal, da so lanske odprave zaposlovale 35.000 ljudi, ki so zvečine kot pomožna delovna sila skupaj z alpinisti onesnaževali gorska okolja, za čistočo katerih vsaj institucionalno ne skrbi nihče.

Ker je letos, sredi mandata, preminil dosednji predsednik UIAA **Pietro Segantini**, so na generalni skupščini v Capetownu do leta 1999 na to mesto izvolili **Iana McNaughta-Davisa**.